

11. Карпюк Г. Реформи по-європейські. *Моменти*. 2015. № 3. С. 18–21.
12. Карпюк Г. Послуга за послугу. *Іменем закону*. 2015. № 23 (5981). С. 20–23.
13. Карпюк Г. Реформи по-європейські. *Моменти*. 2015. № 3. С. 18–21.

Надійшла до редколегії 16.04.2018

УДК 34.06

В. О. ПУГАЧ,

завідувач науково-методичного відділення

відділу методичного забезпечення навчального процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

КВАЛІФІКАЦІЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Охарактеризовано загальні питання визначення кваліфікації. Визначено основні фактори, що впливають на формування компетентностей в процесі підготовки кадрів для Національної поліції України.

Ключові слова: *кваліфікація, компетентність, професія, спеціальність, Національна поліція, первинні посади, кваліфікаційні характеристики.*

Із розвитком економіки країни на ринку праці зростають вимоги до якості трудових ресурсів у тій чи іншій галузі, зокрема, до рівня їхніх кваліфікацій (освітньої та професійної). Не обходить це і Національної поліції, тобто якості підготовки її кадрів. Сучасне українське суспільство зацікавлене у патріотичних, освічених, сумлінних, порядних та ініціативних поліцейських кадрах, адже завданнями поліції є реалізація державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку.

Професія 5162 Поліцейський за Класифікатором професій ДК 003:2010 належить до 5 розділу – Працівники сфери торгівлі та послуг. Цей розділ вміщує професії, що передбачають наявність знань, необхідних для надання послуг. Професійні завдання охоплюють у тому числі й забезпечення охороною, підтриманням правопорядку. Підрозділ 51 об'єднує групи професій служб, що надають захисні послуги, і визначає кваліфікаційний рівень робіт, що виконуються.

Сам термін «кваліфікація» має кілька значень. Так, у Класифікаторі професій визначено, що кваліфікація – це здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи. В дипломі чи іншому документі про професійну підготовку (дипломі, сертифікаті, посвідченні тощо) кваліфікація визначається рівнем освіти та спеціалізацією через назву професії (інженер-радіолог, економіст, токарь, секретар-стенографіст, поліцейський патрульної служби тощо). Спеціалізація, у свою чергу, пов'язана як із необхідною галуззю знань, використовуваними інструментами чи устаткуванням, так і з продукцією, яка виробляється, або з надаваними послугами і відповідає певною мірою деталізованому колу професійних завдань та обов'язків.

У Законі України «Про освіту» визначено, що кваліфікація – це стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом.

У свою чергу набуті компетентності визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність, і являють собою динамічну комбінацію знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, які формуються у процесі навчання.

З огляду на сучасні вимоги ринку праці до компетентностей фахівців, а також враховуючи запровадження європейських стандартів та принципів забезпечення якості,

кваліфікації, здобуті на певному рівні освіти мають відповідати типовим сукупностям компетентностей, визначених Національною рамкою кваліфікацій.

На нашу думку, терміни «освітня кваліфікація» та «професійна кваліфікація» взаємопов'язані. Формування комплексу освітніх компонентів, необхідних для досягнення визначених освітньо-професійною програмою результатів навчання прямо залежить від професійних вимог. Отже, компоненти освітньої програми мають сприяти формуванню певних компетентностей, а ті, у свою чергу, мають відповідати складовим кваліфікаційним характеристикам професій. Саме кваліфікаційна характеристика професії встановлює вимоги до рівня освіти, необхідного для виконання професійних робіт, тобто встановлює вимоги до загальних та фахових компетентностей, сформованих у особи під час здобуття відповідної кваліфікації (освітнього ступеня) певної професії (спеціальності).

Ураховуючи викладене, можна констатувати, що при формуванні освітніх програм підготовки кадрів для Національної поліції необхідно враховувати відповідність освітніх компонентів результатам навчання та компетентностям, що, у свою чергу, тісно пов'язане із таким показником, як якість освіти.

У вузькому розумінні якість освіти, що визначається набутою кваліфікацією, сприймається як ступінь підготовленості суб'єкту, який отримав освіту відповідного рівня, до виконання конкретних видів робіт і функцій.

Набута кваліфікація (освітня чи професійна) має важливе значення у житті людини. Вона впливає як на професійну діяльність людини, розвиток її компетентностей, так і на сталий євроінтегрований розвиток нашої держави.

Сучасні темпи розвитку економіки і ринку праці викликають старіння одних професій і спеціальностей та виникнення нових, взаємне визнання кваліфікацій на засадах їх прозорості. Так, у ході реформ правоохоронних органів у 2015 році Кабінет Міністрів України, відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», ухвалив рішення про створення центрального органу виконавчої влади – Національна поліція, що підпорядковується Міністерству внутрішніх справ України. У Класифікаторі з'явилась нова професія – поліцейський. У грудні 2017 року на міжнародній конференції «Освіта та професійне навчання поліцейських» була презентована модель підготовки поліцейських.

Модель фахівця – це опис того, чого повинен бути гідним фахівець, до виконання яких функцій він підготовлений і якими якостями він має володіти. Моделі дозволяють відрізнити одного фахівця від іншого, а також рівні (якості) підготовки фахівців одного і того ж типу. Модель постає системостворюючим фактором при формуванні освітніх програм, науково-методичному забезпеченні їх компонент та виборі форм організації освітнього процесу і видів навчальних занять.

Вважаємо, що побудувати модель підготовки поліцейського можливо лише спираючись на професійний стандарт підготовки поліцейського та/або кваліфікаційні характеристики посад працівників Національної поліції. Адже кваліфікаційні характеристики посад забезпечують типовість у визначенні посадових обов'язків і кваліфікаційних вимог до певних категорій і посад працівників Національної поліції. Окрім цього кваліфікаційною характеристикою встановлюються вимоги до змісту професійної діяльності та рівня кваліфікації працівників Національної поліції. А саме поняття «кваліфікація», як ми зазначали вище, і полягає в здатності виконувати завдання та обов'язки відповідної професії.

Вважаємо, що у межах реформування системи Міністерства внутрішніх справ постала гостра потреба у розробці, з урахуванням досвіду підготовки поліцейських у країнах з високорозвиненою економікою, професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик посад працівників Національної поліції); освітніх стандартів; визначенні первинних посад, які поліцейський може обіймати після здобуття певного рівня освіти, враховуючи всі спеціальності та спеціалізації, за якими провадиться освітня діяльність.

Поняття «спеціальність» можна розглянути як частину трудової діяльності в межах певної професії, що вказує на наявність відповідних компетентностей. Професію у такому випадку слід розуміти як загальне (широке) поняття, що характеризує наявність відповідної

освітньо-професійної підготовки в певному виді діяльності, де працівник може застосовувати свої компетентності.

Професія, як правило, включає в себе цілий ряд спеціальностей, які є частиною трудової діяльності в її межах, що найбільше глибоко та всебічно опанована працівником. Однак сама по собі спеціальність працівника не завжди визначає ту конкретну роботу, для виконання якої він був найнятий. У такому випадку важливо враховувати також кваліфікацію працівника як рівень його компетентностей в окремо взятій професії, спеціальності, що відповідають певному розряду, класу, категорії, науковому ступеню, званню тощо. Кваліфікація працівника являє собою сукупність набутих ним професійних якостей і встановлюється спеціальною комісією на основі атестації. Отже, професія охоплює цілий ряд спеціальностей, які, в свою чергу, відповідають певним кваліфікаційним рівням. Наприклад, професія викладач, спеціальність – викладач права, кваліфікація – доктор філософії права, посада – доцент кафедри адміністративного права.

Необхідна кваліфікація здобувається завдяки виконанню освітніх (освітньо-професійних) програм підготовки і має в цілому відповідати колу та складності професійних завдань та обов'язків. Тому, виходячи з цього, можна визначити поняття «спеціалізації», що пов'язується як з певною спеціальністю, використовуваними інструментами чи устаткуванням і відповідає більш-менш деталізованому колу професійних завдань та обов'язків. Кваліфікаційний рівень робіт, що виконуються, визначається залежно від вимог до освітнього рівня, професійного навчання та практичного досвіду працівників, здатних виконувати відповідні завдання та обов'язки.

Розглядаючи предметну сферу діяльності працівників Національної поліції, необхідно в освітніх програмах їх підготовки конкретно відобразити придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання. Важливість цієї проблеми обумовлена необхідністю мати чітке знання про те, яким повинен бути майбутній фахівець. До тих пір, поки система освіти МВС України не буде забезпечена необхідними моделями підготовки поліцейських кадрів, зберігатиметься небезпека того, що курсанти закладів освіти зі специфічними умовами навчання набудуть компетентності, зміст яких не відповідатиме вимогам, встановленим кваліфікаційними характеристиками посад працівників Національної поліції.

Слід зазначити, що саме знання та вміння дозволяють реалізувати принципи зв'язку освіти з конкретною практикою, тобто професійною діяльністю певного структурного підрозділу центрального органу управління поліцією чи територіального органу поліції. Кожне вміння припускає наявність завдання, для розв'язання якого воно призначене. Тому реальні професійні та життєві завдання, які покликаний вирішувати майбутній працівник поліції, і визначають конкретну систему компетентностей та перелік компонент освітньої програми.

Якщо ми розглядаємо сучасного працівника поліції, то, в умовах реформування системи МВС України, постає потреба у зміні системи дійсних орієнтацій та ставлення поліцейських до своєї професійної діяльності. Виконання вказаного завдання неможливе без якісної підготовки кадрів для Національної поліції, що передбачає реалізацію таких основних функцій, як формування професійної свідомості поліцейських кадрів, підвищення рівня їх професійної культури, гордості за професію; вивчення та аналіз стану злочинності, особливостей професійного та соціального спілкування поліцейських з різними верствами населення, нагальних проблем, що стосуються компетенції поліції; оволодіння новими методами, технологіями та підходами до забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Перш за все, працівник поліції повинен професійно володіти усіма набутими компетентностями, дотримуватися принципів діяльності поліції, оцінювати суспільні та економічні явища, виконувати покладені на поліцію завдання, приймати обґрунтовані

рішення, поєднувати високий професійний рівень з моральністю і культурою, бути здібним до ділового спілкування, а це, безумовно, буде сприяти підвищенню ефективності та результативності функціонування усієї системи МВС України.

Проблема відсутності професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик посад працівників Національної поліції) є ключовою при визначенні компетентностей, результатів навчання та компонентів освітніх програм для різних освітніх рівнів.

Останнім часом у системі вищої та професійно-технічної освіти України вже відбувається перехід на стандарти, що ґрунтуються на компетентнісному підході до результатів навчання. Це необхідно враховувати при підготовці сучасного працівника поліції. За компетентнісного підходу компоненти освітніх програм пов'язуються як з компетентностями, так і з результатами навчання. Мета професійної освіти полягає не тільки у тому, щоб навчити людину щось робити, отримати професійну кваліфікацію, але й у тому, щоб сформувати загальні компетентності, які дозволять з легкістю долати різні життєві перешкоди, працювати у групі тощо.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що для удосконалення системи підготовки кадрів для Національної поліції потрібно: забезпечити розробку професійних стандартів (кваліфікаційних характеристик посад працівників Національної поліції); освітніх стандартів для різних рівнів, спеціальностей та професій; визначити первинні посади, які поліцейський може обіймати після здобуття певної кваліфікації.

Список бібліографічних посилань

1. Про освіту : закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.03.2018).
2. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 26.03.2018).
3. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ / МВС України ; розроб.: С. Мельник, Ю. Юров, В. Гонтар, П. Підюков та ін. Київ : Видавничо-полігр. центр при МВС України, 2006. 287 с.
4. Концепція реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : затверджена наказом МВС України від 25.11.2016 № 1252 // Ліга: закон. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MVS675.html (дата звернення: 26.03.2018).
5. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою : монографія / Л. П. Пуховська та ін. Київ, 2014. 176 с.

Надійшла до редколегії 10.04.2018

УДК 342.95(477)

М. В. ПУТІЙ,

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОСАДИ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ТА ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Встановлено особливості статусу посади поліцейського Національної поліції України порівняно з посадами працівників та державних службовців відповідного центрального органу виконавчої влади.

Ключові слова: *поліцейський, посада поліцейського, посади Національної поліції України, працівники поліції, державна служба особливого характеру.*

У контексті реалізації Україною курсу на європейську інтеграцію з метою набуття членства в Європейському Союзі питання удосконалення діяльності поліції є особливо актуальним, що зумовлює значний інтерес науковців у цій сфері. Закономірним постає